

Εγχείρημα χωρίς σχέδιο και όραμα

ΟΜΙΛΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΣΗΜΕΡΑ (ΑΡ.ΣΗ.) www.arsh.gr

Οι πανεπιστημιακοί και ερευνητές που ασπάζονται τις ιστορικές αρχές της ανανεωτικής Αριστεράς καταθέσαμε έγκαιρα (27.10.2006) τις απόψεις και θέσεις μας για την αναγκαία μεταρρύθμιση του νόμου πλαισίου με στόχο την αναβάθμιση και θωράκιση του δημόσιου πανεπιστημίου. Μαζί με τις άλλες προτάσεις που κατατέθηκαν συμβάλαμε να γίνει φανερό ότι οι συνθήκες είναι ώριμες για μια ουσιαστική μεταρρύθμιση στο ύψος των περιστάσεων.

Αλλά η κυβέρνηση διάλεξε το δικό της δρόμο. Αφησε αναπάντητα τα μεγάλα ζητήματα, τα οποία υποχρεωτικά τίθενται για μια ουσιαστική μεταρρύθμιση της παιδείας και της έρευνας και την προσαρμογή τους στις ανάγκες των καιρών: τη διατύπωση των μακροπρόθεσμων στόχων και της φιλοσοφίας του εγχειρήματος, τον προσδιορισμό των τομέων που χρήζουν επεμβάσεων, τη διασφάλιση της αναγκαίας (και) γενναίας κρατικής χρηματοδότησης, τις απαιτούμενες θεσμικές αναδιαρθρώσεις για την άσκηση μιας τέτοιας πολιτικής, τον παράλληλο προγραμματισμό των επιβαλλόμενων αλλαγών στο σύνολο των εκπαιδευτικών βαθμίδων, τη διασφάλιση της ενεργού συμμετοχής όλων των παραγόντων της πανεπιστημιακής κοινότητας, αλλά και της κοινωνίας σ' αυτή τη διαδικασία. Αλλοίωσε την ουσία του διαλόγου επιχειρώντας να εξυπηρετήσει επικοινωνιακές, μικροκομματικές και ενδεχομένως εκλογικές σκοπιμότητες. Χρειάστηκε 2 χρόνια για να δημοσιοποιήσει ένα «προσχέδιο» που ξεσήκωσε τη γενική κατακραυγή και 3 χρόνια για να καταθέσει στη Βουλή το οριστικό νομοσχέδιο, αιφνιδιαστικά και χωρίς προηγούμενη δημοσιοποίηση για δημόσια διαβούλευση, όπως είχε υποσχεθεί.

Πολύς χρόνος για τόσο «μικρό» αποτέλεσμα. Στην καλύτερη περίπτωση, το νομοσχέδιο αυτό μπορεί να καταγραφεί ως μίζερη προσπάθεια νοικοκυρέματος χωρίς σχέδιο και όραμα.

Με δεδομένη πλέον την προοπτική της άμεσης ψήφισής του στη Βουλή, θεωρούμε χρήσιμο να καταθέσουμε κάποιες αναλυτικότερες εκτιμήσεις και επισημάνσεις.

1 Γενικές αρχές: Χωρίς στόχο και όραμα

*Η κυβέρνηση απαιτεί πλήρη διαφάνεια και αξιολόγηση για το έργο των ιδρυμάτων και του επιστημονικού προσωπικού τους. Καμιά διαφωνία επί της ουσίας. Αλλά το κάνει με τρόπο επιθετικό και μη λειτουργικό, ενώ τροφοδοτεί τη διάχυτη καχυποψία με τη σωφρονιστική λογική της.

*Η ίδια η κυβέρνηση όμως δεν δεσμεύεται (πολιτικά και ηθικά) για την οικονομική στήριξη των δημόσιων πανεπιστημίων (υποδομές: κατά περίπτωση, λειτουργικές δαπάνες στο επίπεδο τουλάχιστον του μέσου όρου της Ε.Ε.) και την (άμεση και έμμεση) προώθηση της έρευνας.

*Επιπλέον, τα ευχολόγια για την ελευθερία της επιστημονικής σκέψης και έρευνας ακυρώνονται με την προσπάθεια χωροταξικού περιορισμού του ασύλου. Η σχετική διάταξη είναι προφανές ότι θα προκαλέσει ευτράπελες καταστάσεις και επικίνδυνες εντάσεις και πρέπει να αποσυρθεί.

*Τέλος, η κυβέρνηση κατοχυρώνει νομικά την υπόσταση των ΤΕΙ ως ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, χωρίς όμως να προβλέπει καμιά διαδικασία για τη σταδιακή αναβάθμιση και ακαδημαϊκή προσαρμογή τους σε πανεπιστημιακό καθεστώς. Ομοίως, δεν θίγει (με λίγες εξαιρέσεις) τα «στεγανά» μεταξύ πανεπιστημίων (υπουργείο Παιδείας) και ερευνητικών κέντρων (υπουργείο Ανάπτυξης).

Οι όποιες αποσπασματικές ρυθμίσεις δεν εντάσσονται σε έναν ευρύτερο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό με στόχο τη συγκρότηση ενιαίου χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας. Πολύ περισσότερο που η πολιτική διεύθυνση του εγχειρήματος θα απαιτούσε να ιδρυθεί υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, προϋπόθεση την οποία αδυνατεί να συλλάβει η σημερινή κυβέρνηση.

2 Διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια: Το τοπίο παραμένει θολό

*Είναι θετικό το γεγονός ότι σε σύγκριση με το αρχικό «προσχέδιο» εγκαταλείπονται πολλές από τις απαράδεκτες παρεμβάσεις του κράτους στη συνήθη λειτουργία των πανεπιστημίων (εθνικός κατάλογος πανεπιστημιακών συγγραμμάτων, προαπαιτούμενα μαθήματα, αριθμός φοιτητών ανά μάθημα ή εργαστήριο, συντονισμός μαθήματος με πολλούς διδάσκοντες, διαδικασία προκήρυξης, εκλογής και διορισμού των μελών ΔΕΠ, κ.λπ.). Αλλά με νεότερες (επίσης απαράδεκτες) διατάξεις, περιορίζει το δικαίωμα της Συγκλήτου να παρατείνει τη διάρκεια ενός εξαμήνου οργανώνοντας κατά την κρίση της την όλη εκπαιδευτική διαδικασία, επιβάλλει ειδική «επιτροπή δεοντολογίας» αγνώστου σκοπιμότητας, εισάγει εσωτερικό μηχανισμό δημοσιονομικού ελέγχου με ασαφείς αρμοδιότητες, κ.λπ. Επιμένει, τέλος, για συμβολικούς και ιδεολογικούς λόγους και δεν αποσύρει τις δήθεν «καινοτόμες» ιδέες της για τους «αιώνιους φοιτητές» ή για τους «μάντζερ-σωτήρες», παρά το ότι με το «στρογγύλεμα» των σχετικών ρυθμίσεων τις καθιστά περιττές.

*Η κυβέρνηση αδυνατεί να μετατοπίσει δραστικά το κέντρο βάρους του κανονιστικού πλαισίου στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας κάθε Ιδρύματος. Ετσι, π.χ. δεν ανοίγει το ζήτημα της βαθμιαίας αυτονόμησης του Πανεπιστημίου από το Λύκειο (προς όφελος και των δύο) και της επιλογής των φοιτητών με την ουσιαστική συμμετοχή των πανεπιστημίων (τουλάχιστον για τον αριθμό και τις γνωστικές προϋποθέσεις των εισαγομένων ή την ενδεχόμενη εισαγωγή τους σε σχολές αντί σε τμήματα). Δεν προβλέπεται περιορισμός των εισαγομένων

από το «παράθυρο». Δεν θίγεται καθόλου η συγκρότηση και λειτουργία των υπηρεσιακών συμβουλίων, τα οποία περιορίζουν ασφυκτικά τη διοικητική ευχέρεια των αιρετών πρυτανικών αρχών.

*Ακόμα και μία κατ' αρχήν χρήσιμη καινοτομία, όπως ο δεσμευτικός 4ετής προγραμματισμός «βάσει στόχων», εισάγεται με όρους που δημιουργούν ένα θολό τοπίο. Τα πανεπιστήμια καλούνται να εμπλακούν σε ένα δύσκολο και μακροπρόθεσμο εγχείρημα που προϋποθέτει μηχανισμούς και διαδικασίες, καθώς και ανθρώπινους και υλικούς πόρους, η ύπαρξη και επάρκεια των οποίων δεν είναι καθόλου προφανής, ιδιαίτερα για τα μικρά ή/και νεότερα ιδρύματα. Καλούνται να διαχειριστούν εισροές (μέγεθος και ποιότητα φοιτητικού πληθυσμού) που δεν ελέγχουν, να σεβαστούν (δημοσιονομικά) όρια που δεν γνωρίζουν, χωρίς καμία πρόβλεψη για μεταβατικές ρυθμίσεις, για πιλοτικές εφαρμογές, για διαδικασίες αναπροσαρμογής. Τις ακαδημαϊκές διαδικασίες υποκαθιστά ο αυταρχικός κρατικός παρεμβατισμός. Ο ίδιος ο υπουργός επιβάλλει ανέφικτα χρονοδιαγράμματα, ελέγχει το σχεδιασμό των ιδρυμάτων και τιμωρεί όσα δεν συμμορφωθούν με τις υποδείξεις των αξιολογητών τους. Επιπλέον, συνδέει τις πάγιες οικονομικές υποχρεώσεις της Πολιτείας (για επενδύσεις και λειτουργικές δαπάνες) με τους λοιπούς πόρους του κάθε ιδρύματος (π.χ. από χρηματοδοτούμενη έρευνα), τροφοδοτώντας τη δικαιολογημένη καχυποψία. Οι προβλεπόμενες ευελιξίες στη διαχείριση των οικονομικών πόρων σκιάζονται από δύσκαμπτες γραφειοκρατικές απαιτήσεις (κοινές υπουργικές αποφάσεις). Το σύνολο των ρυθμίσεων αυτού του τύπου αποτελεί εγγύηση αποτυχίας.

3 Δημοκρατική διακυβέρνηση των ιδρυμάτων: Επικίνδυνες προθέσεις

*Είναι θετικό το ότι κατοχυρώνεται η καθολική ψηφοφορία των μελών κάθε ομάδας ψηφοφόρων κατά τις εκλογές των οργάνων διοίκησης. Αλλά χωρίς να συνεκτιμάται ο συντελεστής βαρύτητας της κάθε ομάδας με τη συμμετοχή των μελών της στην ψηφοφορία.

*Το νομοσχέδιο επιμένει και αφαιρεί από τη Σύγκλητο τη διαχείριση του ασύλου, μεταθέτοντας την αποκλειστική ευθύνη στο Πρυτανικό Συμβούλιο και μάλιστα με απλή πλειοψηφία. Η πραγματική ανάγκη της ευελιξίας σε απολύτως έκτακτες περιπτώσεις (με ευθύνη όντως του Πρυτανικού Συμβουλίου) δεν δικαιολογεί σε καμία περίπτωση την υποβάθμιση του κορυφαίου συλλογικού οργάνου που έχει την πλήρη νομιμοποίηση για την άσκηση νομοθετικού έργου. Πρόκειται για ρύθμιση που μπορεί να τροφοδοτήσει αυταρχικές τάσεις και να προκαλέσει σοβαρές εντάσεις.

4 Ποιότητα των σπουδών: Αδιαφορία για τα στοιχειώδη

*Το νομοσχέδιο προβλέπει ειδικά γραφεία ενημέρωσης και υποστήριξης των φοιτητών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, καθώς και την οικονομική ενίσχυση των φοιτητών με αντισταθμιστικές υποτροφίες και με μακροπρόθεσμα άτοκα εκπαιδευτικά δάνεια. Δεν ασχολείται όμως με τις υποδομές που συνδέονται με το κόστος ζωής (στέγαση, σίτιση, κίνηση, κ.λπ.) των φοιτητών και με τις εκτός σπουδών παράλληλες δραστηριότητές τους (χώροι άθλησης, αναψυχής και καλλιτεχνικής δημιουργίας).

*Προσπερνάει επίσης αδιάφορα ουσιώδη ζητήματα που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Δεν υπάρχει καμία πρόνοια, π.χ. για την ενίσχυση της μάθησης αντί της παθητικής παρακολούθησης, για τη μερική απασχόληση υποψηφίων διδασκόντων σε επικουρικό ερευνητικό και εκπαιδευτικό έργο, για τη διευκόλυνση της οριζόντιας κινητικότητας των φοιτητών και μιας «δεύτερης ευκαιρίας» επιλογής τμήματος ή πτυχίου, για τα συσσωρευμένα θεσμικά προβλήματα των μεταπτυχιακών σπουδών κ.λπ.

5 Δικαιώματα & υποχρεώσεις μελών ΔΕΠ: Επικοινωνιακές ρυθμίσεις

*Με το νομοσχέδιο η κυβέρνηση καλώς εισάγει το «άνοιγμα» των εκλεκτορικών σωμάτων και των εισηγητικών επιτροπών (τουλάχιστον κατά το 1/3) σε εκλέκτορες από άλλα ιδρύματα του εσωτερικού ή/και του εξωτερικού και κάνει πιο ευέλικτη τη διαδικασία προκήρυξης, εκλογής και διορισμού των μελών ΔΕΠ.

*Αρνείται όμως να προχωρήσει σε ρυθμίσεις για την πλήρη και αποκλειστική απασχόληση των μελών ΔΕΠ, για τους διδάσκοντες με ειδικό καθεστώς (συμβασιούχοι) ή για τη συστηματική αξιολόγηση της διδακτικής ικανότητας αλλά και συνέπειας όλων των διδασκόντων, δηλαδή για τις «εκ των ων ουκ άνευ» προϋποθέσεις μιας δημιουργικής σχέσης με τους διδασκόμενους.

*Αρνείται επίσης να προχωρήσει σε ρυθμίσεις για την κινητικότητα των καθηγητών και ερευνητών (προσωρινή ή μόνιμη, συμπληρωματική ή αποκλειστική, ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς ή/και ερευνητικούς φορείς, εντός ή εκτός της χώρας), ουσιώδης μηχανισμός μεταφοράς ιδεών και καλών πρακτικών για την εκπαιδευτική και την ερευνητική δραστηριότητα.

Συμπέρασμα: Η μεταρρύθμιση είναι ταυτόχρονα στόχος και διαδικασία. Η κυβέρνηση απέτυχε και στα δύο. Είναι προφανές ότι η συζήτηση για μια ουσιαστική μεταρρύθμιση εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό ζητούμενο.